

שתי צורות בינוני לנקבה

לנקבה יחידה בכל הבניינים יש תמיד שתי צורות בינוני⁽¹⁾:

האחת בסיומת קמץ-ה"א (אָה) והשנייה בסיומת תי"ו (ת).⁽²⁾

¹ בינוני הוא פועל בהווה המשמש גם כשם עצם או כשם תואר (צורה שהיא "בין" הפועל לשם).
² בבניין קל הצורה לנקבה בתי"ו קיימת רק בבינוני פועל.

בניין קל – ארבעה מקלפים:

<p>(4) בינוני פועל:</p> <p>יָכוֹל, יִכּוֹלָה, יְכוּלִים, יְכוּלוֹת</p>	<p>(3) בינוני פועל:</p> <p>יָשׁוּן, יִשְׁנָה, יִשְׁנִים, יִשְׁנוֹת</p> <p>גָּדַל, בָּטַל, לָמַד, קָרַב, עָמַל, חָסַר, לָבַשׁ, רָעַב, זָקַן, שָׁפַל, עָנָף, כָּמַם ועוד</p> <p>פ"א הפועל גרונית: חָפַץ, חִפְּצָה, חִפְּצִים, חִפְּצוֹת</p>	<p>(1) בינוני פועל:</p> <p>כּוֹתֵב, כּוֹתְבִים, כּוֹתְבוֹת</p> <p>כּוֹתֵב / כּוֹתְבָה</p> <p>(2) בינוני פועל:</p> <p>כָּתוּב, כָּתוּבִים, כָּתוּבָה</p> <p>כָּתוּבוֹת</p>
<p>בניין הפעיל</p> <p>מְלַבֵּשׁ, מְלַבְּשִים, מְלַבְּשׁוֹת</p> <p>מְלַבְּשֵׁת / מְלַבְּשָה</p> <p>(מְפַלְאָה, מְכַרְחָה)</p>	<p>בניין הפעיל</p> <p>מְרַגֵּשׁ, מְרַגֵּשִים, מְרַגֵּשׁוֹת</p> <p>מְרַגֵּשָה / מְרַגֵּשֵׁת</p> <p>(סְעוּדָה מְפַסְקֵת, אֲבוֹן מְשַׁחֵזֵת, זְכוּכִית מְגַדֵּלֵת, בְּדִידוֹת מְזַהְרֵת, תְּשׁוּבָה מְכַרְעֵת)</p>	<p>בניין נפעל</p> <p>נִכְתָּב, נִכְתָּבִים, נִכְתָּבוֹת</p> <p>נִכְתָּבֵת / נִכְתָּבָה</p> <p>(נִכְבְּדֵת / נִכְבְּדָה, נִפְלְאָה)</p>
<p>בניין התפעל</p> <p>מִשְׁתַּדָּל, מִשְׁתַּדְּלִים, מִשְׁתַּדְּלוֹת</p> <p>מִשְׁתַּדְּלֵת / מִשְׁתַּדְּלָה</p>	<p>בניין פעל</p> <p>מְבַקֵּשׁ, מְבַקְּשִים, מְבַקְּשׁוֹת</p> <p>מְבַקְּשָה / מְבַקְּשֵׁת</p> <p>(מְכַשְׁפֵּת / מְכַשְׁפָה)</p>	<p>בניין פעל</p> <p>מְבַקֵּשׁ, מְבַקְּשִים, מְבַקְּשׁוֹת</p> <p>מְבַקְּשֵׁת / מְבַקְּשָה</p> <p>(מְמַלְאֵת / מְמַלְאָה)</p>

– "היא יושֶׁבֶה לחלון וסוֹרְקָה שְׁעָרָה" (חיים נחמן ביאליק, מתוך השיר "היא יושבה לחלון").

– "הלכה הנמלה ובאה הארנבת. חיש מהר עולה לקומה אחרונה. קוֹרְאָה את השלט, פּוֹתַחַת הדלת, עוֹמְדֵת בפנים ומְסַתְּפֵלֵת" (לאה גולדברג, מתוך הסיפור "דירה להשכיר").

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית, ראשון לציון

שאלה מתוך בחינת הבגרות בעברית (70%), מועד חורף 2016:

א. לפניך שבע מילים שהן צורות בינוני בנקבה.

מְנַחָה נְדוּנָה מְפֹלֵית נוֹדַעַת מְתְלוֹנְנַת מוֹכָנָה מְשִׁתְנָה

לפניך טבלה. **שבץ** כל אחת מן המילים במשבצת המתאימה לה בטבלה.

הקפד לשבץ את המילה כראוי על פי גזרתה ו**בניינה**.

התפעל	הופעל	הפעיל	נפעל	בניין / גזרה
				נחי פ"י/ו
				נחי ל"י/ה
				ע"י/ו

ב. לפניך קטע משיר **לחמוטל**, שכתב חיים נחמן ביאליק.

מָה אוֹכְלָה	מָה לוֹמְדָה
חֲמוּטָל?	חֲמוּטָל?
פְּרִי הַגֶּן	אֶל תִּשְׁאַל
מְלוֹא הַסֵּל!	אֶל תִּשְׁאַל
[...]	חֲמוּטָל
	לא לוֹמְדָה כְּלָל!

(לקוח מן האתר זמרשת – זמר עברי מוקדם www.zemereshet.co.il)

הקף בשיר שתי מילים בצורת בינוני בנקבה, וכתוב את הצורה הנהוגה בימינו של כל אחת מן המילים.

_____ , _____

ג. על פי שני הסעיפים א-ב, ציין את שני צורני הנטייה בבינוני נקבה בעברית.

ד. לפניך רשימת שמות עצם בנקבה. השמות מציינים בעלות תפקיד או עיסוק.

מְלַכָּה שׁוֹפֵטֶת מְדַרְיָכָה חִיָּלַת מְרַצָּה חֲלוּצָה שְׂגִרְיָה

(1) הקף את כל השמות הנוטים במשקלי הבינוני.

(2) בחר באחד מן השמות הנוטים במשקלי הבינוני, שיכול לשמש הן פועל הן שם עצם, וחבר שני משפטים:

משפט I – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא פועל: _____

משפט II – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא שם עצם: _____

(3) בחר בשם אחד מרשימת השמות הנוטים במשקלים אחרים (לא במשקלי הבינוני). העתק אותו, וציין את משקלו.
